

Nekrologi

PROF. DR SEWERYN WYSŁOUCH (1900—1968)

Dnia 27 lutego 1968 r. zmarł we Wrocławiu prof. dr Seweryn Wysłouch, historyk państwa i prawa polskiego, zasłużony pedagog i wychowawca, niestrudzony organizator badań naukowych, przez wiele lat Swego bardzo czynnego życia ściśle związany z działalnością Instytutu Zachodniego.

Urodził się 19 marca 1900 r. w Pirkowiczach w pow. drohiczyńskim. W 1927 r. ukończył studia na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, trzy lata później uzyskał stopień doktora, a w 1937 r. habilitował się w zakresie historii prawa litewskiego. Po zakończeniu wojny powołany został najpierw na stanowisko profesora historii prawa polskiego na Uniwersytecie Łódzkim, a następnie (w 1946 r.) objął katedrę historii państwa i prawa polskiego Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1947—1952 sprawował funkcje prorektora Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, wkładając wówczas ogrom wysiłków w dzieło odbudowy zniszczonych gmachów, zabezpieczania zachowanych materiałów archiwalnych i zabytków sztuki.

Znakomity organizator i pedagog, wcześniej skupił wokół siebie zespół opracowujący problematykę Śląska. Sam rozpoczął głębokie studia nad dziejami ustroju agrarnego tego regionu, rezultatem których są dwie rozprawy opublikowane w specjalnych zeszytach „Przeglądu Zachodniego”: *Wieś górnośląska od połowy XVIII do połowy XIX w.* (nr 1—2/1952); *Kapitalistyczna przebudowa rolnictwa śląskiego i jej skutki w latach 1850—1880* (zeszyt dodatkowy PZ z 1952 r.). Synteza tych badań Profesora Wysłoucha jest obszerna monografia pt. *Studia nad koncentracją w rolnictwie śląskim w latach 1850—1914* (1956).

W następnych latach Jego zainteresowania skupiły się wokół problematyki szkolnictwa wyższego Ziemi Zachodnich i rekrutacji młodzieży z tych terenów na studia. Rozwinął w tym zakresie szeroką działalność publicystyczną, naukową i organizatorską. Z właściwym sobie zaangażowaniem uczuciowym mówił o tych sprawach na specjalnej sesji naukowej zwołanej w grudniu 1962 r. przez Instytut Zachodni.

Wieloletnie i różnorakie więzy łączyły Profesora Wysłoucha z Instytutem Zachodnim: w latach 1950—1953 kierował pracami Oddziału Wrocławskiego IZ, w l. 1951—1953 był wicedyrektorem IZ, a w l. 1956—1965 — członkiem kuratorium. Z Jego nazwiskiem wiąże się szereg publikacji wydanych przez Instytut Zachodni: pod redakcją Profesora Wysłoucha ukazały się cztery tomy „Studiów Śląskich” wydawanych w ramach „Przeglądu Zachodniego” (nr 5—6/1949, nr 7—8/1950, 1—2/1952 oraz zeszyt dodatkowy w 1952 r.) i trzy tomy serii *Materiały do dziejów nowożytnych Ziemi Zachodnich* (Poznań—Wrocław 1950—1951). Wymienione publikacje były wynikiem badań zorganizowanej i kierowanej przez Profesora grupy młodych pracowników naukowych. „Studia Śląskie” wywołały szerokie zainteresowanie nie tylko wśród specjalistów, natomiast tomy wymienionej wyżej

serii stały się prawdziwą rewelacją naukowo-polityczną. Wznowione przez Profesora Wysłoucha „Studia Śląskie” ukazują się od 1958 r. jako wydawnictwo Instytutu Śląskiego w Opolu. Był również członkiem redakcji t. V (Górny Śląsk) cyklu *Ziemia Staropolski*.

Jest faktem wymownym, że właśnie w czasie uroczystości jubileuszowych 15-lecia Instytutu Zachodniego udekorowany został Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski za zasługi w dziedzinie badań naukowych problematyki Ziemi Zachodnich, a zwłaszcza Swego umiłowanego „Szląska”.

W. T.

VLADIMIR PROCHÁZKA (1924—1967)

W dniu 13 grudnia 1967 r. zmarł w Pradze, niespodziewanie dla wszystkich, którzy Go znali, dr Vladimír Procházka. Odszedł w pełni sił twórczych, w wieku 43 lat, w okresie, kiedy spodziewaliśmy się po nim jeszcze wielu prac naukowych. Urodzony 4 III 1924 r., gimnazjum ukończył w r. 1943, doktorat praw uzyskał w r. 1949, godność kandydata nauk prawnych osiągnął w r. 1958. Był pracownikiem naukowym Instytutu Państwa i Prawa Czechosłowackiej Akademii Nauk w Zakładzie historyczno-prawnym. Zmarły był bowiem wybitnym historykiem. Niezwykle uzdolniony, pracowity ponad zwykłą miarę, opanował doskonale nie tylko metodę historyczną, ale również szereg języków europejskich, w tym język polski, w sposób wręcz doskonały. Znajomość tego języka, znajomość polskiej literatury naukowej nadawały mu charakter pośrednika między nauką historyczną czeską a polską. Często i chętnie przyjeżdżał do Polski na badania archiwalne, na konferencje naukowe, nieraz z własnymi odczytami. Miał tu w Polsce wśród historyków wielu przyjaciół i znajomych. Służył nam zawsze swą życzliwą i bezinteresowną pomocą, gdy zjawialiśmy się w Pradze. Wysoko oceniał stan i wyniki polskiej nauki historycznej, starał się nam z kolei przedstawiać stan i najnowsze wyniki nauki historycznej czeskiej. Czynił to m.in. drukując zestawienia bibliograficzne czeskiej literatury historyczno-prawnej w poznańskim „Czasopiśmie Prawno-Historycznym”¹, w którym to periodyku ogłosił po raz pierwszy swój artykuł, nekrolog Teodora Saturnika, w r. 1951².

Podstawowe zainteresowania naukowe dr Procházki koncentrowały się wokół zagadnień ustroju politycznego i prawa sądowego Słowian, a Słowian Zachodnich w szczególności. Problematyka prawno-ustrojowa Słowian połabskich zbliżała Go w zainteresowaniach również do nauki polskiej. Te studia traktowane również porównawczo wymagają omówienia w odpowiednich czasopismach fachowych. Obok tych prac dr Procházka jest również autorem znakomitego dzieła źródłowego dotyczącego chłopskiej własności w Czechach w XVI i XVII w.³ Wokół niego grupuje się również cały szereg artykułów dra Procházki, dotyczących różnych węższych zagadnień z historii prawa cywilnego wsi czeskiej tych czasów.

¹ a) Najważniejsze czechosłowackie prace z dziedziny historii państwa i prawa z lat 1945—1955. „Czasopismo Prawno-Historyczne”, Poznań 1956; b) Bibliografia czechosłowackich prac z dziedziny historii i prawa za lata 1956—1960, „CPH” XIV, z. 1, Poznań 1962.

² „CPH” III, Poznań 1951.

³ Česka poddanská nemovitost v pozemkových knihách 16 a 17 století. Praha 1963, 585 ss.